

Marek J. Goleń

Szkoła Główna Handlowa w Warszawie

WPŁYW ROZWOJU SEKTORA BAZOWEGO NA DOCHODY LUDNOŚCI – STUDIUM PRZYPADKÓW

1. Wstęp

W wyniku prac teoretycznych próbujących powiązać wzrost dochodów społeczności lokalnej z wydatkami na inwestycje rozwojowe gospodarki lokalnej powstał model teoretyczny wpływu inwestycji rozwojowych sektora bazowego gospodarki lokalnej na dochody lokalnych czynników produkcji. Model ten został oparty na modelach makroekonomicznych opisujących wpływ inwestycji na dochód narodowy sformułowanych przez Keynesa [3, s. 171-173] i Samuelsona-Hicksa [1, s. 593-594] oraz na teorii bazy ekonomicznej i następnie odpowiednio zaadaptowany do realiów gospodarki lokalnej.

Ostateczna postać tego modelu, ze względu na bardzo złożoną formę matematyczną, zostanie pominięta w niniejszych rozważaniach (por. [2, s. 84-93]). Istotne jest i twórczy to, że w 2004 r. podjęto próbę praktycznej weryfikacji tego modelu w badaniu naukowym „Wpływ inwestycji w sektorze bazowym gospodarki lokalnej na dochody lokalnych czynników i twórczych na przykładzie wybranych gmin w Polsce”. Głównym celem badania było określenie wpływu inwestycji w sektorze bazowym na dochody ludności gminy oraz przy okazji próba oszacowania wielkości tego wpływu. Badanie obejmowało lata 1996-2003.

2. Metoda badawcza

Pierwszym krokiem do osiągnięcia założonych celów badawczych było wyselekcjonowanie na zasadzie celowego doboru odpowiedniej grupy obiektów badaw-

czych, którymi miały być poszczególne gminy. Gminy takie powinny mieć następujące cechy:

- 1) niedużą liczbę ludności (do kilkudziesięciu tysięcy);
- 2) wyraźny sektor bazowy gospodarki lokalnej;
- 3) położenie poza obrębem dużych aglomeracji;
- 4) położenie w różnych regionach kraju;
- 5) przeprowadzenie w latach 90. wyraźnej inwestycji powiększającej produkcję sektora bazowego gospodarki lokalnej.

Cechy te zostały przyjęte z następujących powodów:

1. Prezentowane badanie nie pozwala na skuteczne rozpoznanie dużych i złożonych gmin z tego względu, że przyjęto metodę badania wpływu jednej, dość dużej jak na rozmiary gminy inwestycji sektora prywatnego. W większych miastach rzadko można zaobserwować aktywność inwestycyjną tylko jednego lub kilku podmiotów gospodarczych. Najczęściej jest to wtedy ciąg różnych inwestycji przeprowadzonych w różnym czasie i w związku z tym oddziałujących w różny sposób na gospodarkę lokalną. Nie można byłoby wtedy osiągnąć zakładanego celu badawczego.

2. Istnienie wyraźnego sektora bazowego gospodarki lokalnej jest w zasadzie ściśle skorelowane z rozmiarem gminy, gdyż im mniejsza jest gmina, tym łatwiej jest dokonać podziału jej gospodarki na sektor bazowy i sektor obsługi. Na gruncie teoretycznym podział taki jest prosty, jednak w praktyce gospodarczej zwykle nie jest to łatwe zadanie, gdyż duża część aktywności gospodarczej przedsiębiorców ma mieszany charakter. Przykładem mieszanego (tzn. jednocześnie w sektorze bazowym i sektorze obsługi) charakteru działalności gospodarczej może być salon sprzedaży samochodów, gdzie część realizowanego popytu pochodzi z miasta, w którym zlokalizowany jest salon (sektor obsługi), jednak pozostała część popytu pochodzi z okolicznych miasteczek i wsi (sektor bazowy). Celem określenia niniejszego kryterium wyboru obiektów badawczych nie jest jednak dokonywanie podziału ich gospodarki na sektor bazowy i sektor obsługi, lecz wyróżnienie, czy inwestycja przeprowadzona w jej sektorze bazowym zmierza do powiększenia produkcji dóbr lub usług konsumowanych w przeważającej większości na rynkach zewnętrznych (tzn. poza gminą).

3. Gminy położone w obrębie dużych aglomeracji wykazują ściśle powiązania gospodarcze z ośrodkiem aglomeracji oraz z satelitami i dlatego traktowanie ich jako odrębnych gmin nie byłoby zasadne. Zwłaszcza dotyczy to badania wpływu ewentualnych inwestycji na gospodarkę gminy, który to wpływ w takich gminach rozprasa się pomiędzy poszczególne gminy położone w aglomeracji. Nie oznacza to wszak, że w gminach położonych poza aglomeracjami wpływ inwestycji zrealizowanych na ich terytoriach nie rozprasa się po okolicznych gminach. Szacuje się jednak, że rozproszenie takie jest wówczas mniejsze. Niestety niniejsze kryterium znacznie ograniczyło liczbę potencjalnych obiektów badawczych, gdyż inwestorzy preferują z reguły lokalizację swoich przedsięwzięć w obrębie aglomeracji. W

związku z tym 2 spośród 8 wybranych obiektów badawczych w zasadzie nie spełniają niniejszego kryterium.

4. W celu wyeliminowania ewentualnych różnic regionalnych w obrębie całego kraju obiekty badawcze powinny znajdować się w różnych województwach. Kryterium to jest mało istotne i w zasadzie jego spełnienie było niejako automatyczne, gdyż skupienie się na jednym lub kilku regionach jest niemożliwe ze względu na niewielką liczbę potencjalnych obiektów badawczych wynikającą z innych kryteriów.

5. Ostatnie kryterium z oczywistych względów było najważniejsze. Za wyraźną inwestycję uznawano przy tym inwestycję tworzącą co najmniej kilkadziesiąt miejsc pracy. Badanie wpływu małych inwestycji jest bardzo trudne ze względu na małe efekty wywoływane przez nie w gospodarce. Wpływ małych inwestycji może być zbadany tylko przez bardzo pogłębione badanie mikroekonomiczne ze wspomaganiami metodami ilościowymi, co wymaga znacznie większych zasobów przeznaczonych na badanie niż te użyte w niniejszym badaniu. Jeśli chodzi o czas realizacji inwestycji, to za najlepsze obiekty badawcze uznaje się gminy, w których przeprowadzono inwestycję mniej więcej w połowie lat 90. lub niedługo potem, gdyż gospodarka kraju zaczęła się wówczas stabilizować po okresie gwałtownej transformacji, a tym samym zaczęła stawać się podobna do dojrzałej gospodarki rynkowej. Aby możliwe było zaobserwowanie wpływu inwestycji na gospodarkę lokalną, gminy, w których inwestycje zostały zakończone w roku ubiegłym lub bieżącym, nie powinny być brane pod uwagę, a wpływ inwestycji realizowanych po 2000 r. powinien być interpretowany ostrożnie. Innym powodem dotyczącym czasu realizacji inwestycji jest problem związany z dostępnością danych statystycznych na temat dochodów gminy z tytułu udziału w podatku dochodowym od osób fizycznych, które to dane były używane do oszacowania dochodów ludności gminy. Na przełomie lat 1995 i 1996 zmieniony został sposób obliczania tych udziałów z udziału proporcjonalnego do liczby ludności gminy (na podstawie sumy podatku płaconego na terenie ówczesnego województwa) na udział proporcjonalny do sumy płaconego podatku przez podatników zameldowanych na terenie gminy. W związku z tym dopiero od tego momentu (czyli od 1996 r.) możliwe jest śledzenie przybliżonych dochodów ludności gminy.

Po wyselekcjonowaniu obiektów badawczych kolejnym krokiem było zgromadzenie następującego zestawu danych o obiektach badawczych oraz danych makroekonomicznych:

- 1) rok rozpoczęcia i zakończenia inwestycji oraz rozpoczęcia działalności,
- 2) wielkość nakładów inwestycyjnych,
- 3) liczba zatrudnionych w zakładzie w poszczególnych latach od rozpoczęcia działalności,
- 4) liczba ludności gminy w kolejnych latach,
- 5) dochody gminy z tytułu podatku od nieruchomości, podatku od działalności gospodarczej oraz z tytułu udziałów gminy w podatku dochodowym od osób fizycznych,

- 6) wskaźniki inflacji w kolejnych latach,
- 7) stopa i progi podatkowe podatku dochodowego od osób fizycznych w kolejnych latach.

Na podstawie danych o inflacji, dochodach i ludności gminy należało następnie dokonać obliczeń wskaźników realnego dochodu przypadającego na jednego mieszkańca gminy w kolejnych latach i porównać z danymi o rozpoczęciu produkcji oraz o wzroście zatrudnienia w celu zaobserwowania wpływu inwestycji na dochody ludności. Należy przy tym podkreślić, że nie da się w ten sposób dokładnie określić dochodów ludności, a uzyskane wyniki są jedynie pewnym przybliżeniem wysokości tych dochodów. Jest to spowodowane wieloma przyczynami, z których do najważniejszych należy zaliczyć:

- 1) objęcie nie wszystkich dochodów ludności podatkiem dochodowym od osób fizycznych (rolnictwo, szara strefa),
- 2) brak pełnej informacji o kwocie zastosowanych przez podatników ulg i odliczeń podatkowych (zwłaszcza w odniesieniu do ulgi budowlanej),
- 3) brak informacji o sumie zapłaconego podatku dochodowego od osób fizycznych przez podatkowników objętych drugim i trzecim progiem podatkowym¹,
- 4) brak informacji o liczbie podatników podatku dochodowego od osób fizycznych zamieszkałych na terenie gminy².

Z tych oraz innych powodów zdecydowano się na uzupełnienie danych o dochodach ludności szacowanych na podstawie podatku dochodowego od osób fizycznych informacjami o płaconym na terenie gminy podatku od nieruchomości, który jest podatkiem majątkowym, a więc jest pewnego rodzaju pochodnym wskaźnikiem dochodów ludności.

3. Wyniki

Selekcja obiektów badawczych odbyła się na podstawie listy inwestorów zagranicznych inwestujących w Polsce udostępnionej przez Państwową Agencję Informacji i Inwestycji Zagranicznych. Na liście tej znajdują się informacje o nazwie inwestora, przybliżonej wartości całkowitych inwestycji przeprowadzonych w Polsce przez poszczególnych inwestorów od początku transformacji do 2003 r., rodzaju działalności inwestora oraz luźne informacje m.in. o lokalizacji i branży

¹ Powoduje to konieczność przyjęcia założenia, że podatek został w całości zapłacony przez podatników, których dochód nie przekroczył drugiego progu podatkowego, co nie odbiega zasadniczo od rzeczywistości, gdyż wpływy uzyskane z opodatkowania wyższymi stawkami są i tak w skali kraju nieduże, a na prowincji, która jest obiektem badania, gdzie dochody ludności są niższe niż przeciętne w kraju, wpływy te mają jeszcze mniejsze znaczenie.

² Urzędy Skarbowe utrudniają dostęp do tych danych. Powoduje to konieczność szacowania liczby podatników na podstawie struktury ekonomicznej ludności gminy. Przyjmuje się upraszczające założenie, że wszyscy mieszkańcy gminy w wieku poprodukcyjnym oraz część (w gminach wiejskich 20%, miejsko-wiejskich – 35%, miejskich – 50%) mieszkańców w wieku produkcyjnym są podatnikami PIT.

poszczególnych inwestycji danego inwestora, dzięki którym możliwe było dokonanie wyboru obiektów badawczych na podstawie wyliczonych kryteriów.

Z listy tej wyselekcjonowano 5 inwestorów, którzy zainwestowali w budowę lub rozbudowę zakładów produkcyjnych w 7 gminach. Były to: fabryka kosmetyków Avon w gminie miejskiej Garwolin, fabryka przetworów owocowych firmy Zentis w gminie wiejskiej Skórzec, fabryka wyrobów czekoladowych firmy Ludwig Schokolade w gminie miejsko-wiejskiej Tuczo, fabryka mebli koncernu IKEA (Swedwood Poland SA) w trzech sąsiadujących ze sobą gminach Zbąszyn, Zbąszynek i Babimost oraz fabryka lodów marki Algida na terenie gminy miejsko-wiejskiej Żukowo.

Oprócz tego na podstawie własnej wiedzy autora o potencjalnych obiektach badawczych do badania wyselekcjonowano jedną gminę, w której inwestowało krajowe przedsiębiorstwo usługowe: Ośrodek Narciarski Kotelnica Białczańska sp. z o.o. w gminie wiejskiej Bukowina Tatrzańska.

Władze niektórych wyselekcjonowanych obiektów badawczych nie były zainteresowane udziałem w badaniu i nie udostępniły informacji na swój temat (Swedwood Poland SA oraz Zentis), co wyeliminowało z badania połowę gmin. Poniżej omówiono szczegółowe wyniki badań w pozostałych gminach i zakładach.

Tabela 1. Dynamika szacowanych realnych dochodów netto ludności w wybranych gminach

[rok 1996 = 100]	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Bukowina Tatrzańska	103,16	105,19	101,43	77,02	67,13	68,12	71,67
Garwolin	118,97	185,72	174,37	192,78	177,63	172,96	189,84
Tuczo	103,03	111,68	105,65	87,99	70,79	67,09	71,35
Żukowo	101,98	110,92	105,01	90,22	94,24	91,64	104,94
[rok poprzedni = 100]	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Bukowina Tatrzańska	103,16	101,97	96,43	75,93	87,17	101,47	105,21
Garwolin	118,97	156,11	93,89	110,56	92,14	97,37	109,76
Tuczo	103,03	108,39	94,60	83,28	80,45	94,77	106,35
Żukowo	101,98	108,77	94,68	85,91	104,45	97,24	114,51

Źródło: opracowanie własne.

3.1. Bukowina Tatrzańska

Gmina wiejska Bukowina Tatrzańska jest jedną z podhalańskich gmin. Jej sektor bazowy opiera się głównie na turystyce, lecz dość dużą rolę w gospodarce lokalnej odgrywa również rolnictwo.

Na terenie gminy Bukowina Tatrzańska w miejscowości Białka Tatrzańska została zlokalizowana inwestycja przedsiębiorstwa o nazwie: Ośrodek Narciarski Kotelnica Białczańska sp. z o.o. W obecnym kształcie ośrodek dysponuje czterema

wyciągami, które zostały wybudowane w dwóch etapach, jednak ponieważ drugi etap inwestycji zakończył się w 2003 r., uznaje się, że nie wywarł on wpływu na badane dochody ludności szacowane na podstawie niektórych dochodów gminy do 2003 r. Pierwszy etap inwestycji (wyciąg krzesełkowy oraz dwa wyciągi orczykowe) został oddany do użytkowania 8 grudnia 2001 r. Zbadano więc wpływ tej inwestycji na dochody ludności gminy w latach 2002 i 2003.

Uznaje się, że zdecydowana większość, jeśli nie całość, usług sprzedanych przez ośrodek narciarski jest konsumowana przez turystów, tak więc częściowo spełnione jest piąte kryterium – inwestycji powiększającej produkcję sektora bazowego gospodarki lokalnej. Niestety inwestycja została przeprowadzona zaledwie 4 lata temu, przez co częściowo kryterium to nie zostało spełnione. Powoduje to trudności w ocenie oddziaływania inwestycji na dochody ludności, które mogło się jeszcze nie ujawnić lub w najlepszym wypadku wpływ ten jest co prawda rosnący, lecz jeszcze słaby. Obecnie ośrodek narciarski zatrudnia 80 osób w sezonie zimowym (XII-IV). Poza sezonem zatrudnienie wynosi 15 osób, tak więc kryterium znacznej inwestycji (tworzącej przynajmniej kilkadziesiąt miejsc pracy) nie jest tu całkowicie spełnione, tym bardziej że obecny stan zatrudnienia jest prawdopodobnie większy niż stan zatrudnienia przed zakończeniem drugiego etapu inwestycji.

Pozostałe kryteria wyboru gmin zostały spełnione bez zastrzeżeń, jednak główną przyczyną, dla której gmina Bukowina Tatrzańska znalazła się w grupie obiektów badawczych, jest trudność w znalezieniu na prowincji znacznej inwestycji miejscowych, a tym samym krajowych, przedsiębiorców. Udziałowcy przedsiębiorstwa Ośrodek Narciarski Kotelnica Białczańska sp. z o.o. są wyłącznie mieszkańcami gminy Bukowina Tatrzańska, a więc tym samym jest to przedsiębiorstwo z kapitałem pochodzenia wyłącznie polskiego. Przedsiębiorstwa tego typu prowadzą szerszą współpracę z innymi lokalnymi podmiotami gospodarczymi, przez co ich pozytywny wpływ na rozwój lokalny jest większy, niż można to zaobserwować w przypadku inwestycji zagranicznych. Powodem takiego stanu jest istnienie ponadlokalnych i ponadregionalnych lub wręcz ponadnarodowych czy globalnych sieci dostawców dóbr inwestycyjnych i półproduktów, przez co oddziaływanie lokalne inwestycji zagranicznej najczęściej ogranicza się do zakupu nieruchomości, zatrudnienia ludzi oraz płacenia podatków i opłat lokalnych.

Zastosowana metodologia badawcza pozwoliła zaobserwować dodatnią i rosnącą dynamikę realnych dochodów ludności gminy w latach 2002 i 2003 po wcześniejszym 3-letnim okresie zmniejszania się realnych dochodów ludności opodatkowanych podatkiem PIT³. Jest to zapewne związane z oddaniem do użytku ośrodka narciarskiego w grudniu 2001 r.

Prezes Ośrodka Narciarskiego Kotelnica Białczańska sp. z o.o. zdecydował się ponadto ujawnić informacje na temat orientacyjnej wielkości nakładów inwesty-

³ Por. tab. 1.

cyjnych związanych z budową wyciągów. W pozostałych przypadkach władze przedsiębiorstw odmawiały udzielenia tych informacji.

Koszty pierwszego etapu inwestycji wyniosły ok. 12 mln zł, natomiast koszty drugiego etapu – ok. 5 mln zł. W 2002 r. szacowane dochody ludności gminy były realnie⁴ o ok. 0,4 mln zł wyższe niż w roku poprzednim, a w 2003 r. o ok. 1,8 mln zł niż 2 lata wcześniej. Nawet jeśli tylko połowa z tego wzrostu powstała za sprawą nowego ośrodka narciarskiego⁵, to i tak należałoby stwierdzić znaczny pozytywny wpływ inwestycji na dochody mieszkańców gminy. Należy również podkreślić, iż pozytywne efekty w tej gospodarce lokalnej ujawniły się pomimo okresu stagnacji w gospodarce narodowej, co uznaje się za tym większy sukces społeczności lokalnej.

3.2. Garwolin

Na terenie miasta Garwolina (woj. mazowieckie, dawne siedleckie) zlokalizowano fabrykę kosmetyków (Avon Operations Polska sp. z o.o.) koncernu Avon (Avon Products, Inc.), która została uruchomiona w lutym 1997 r.

Gmina miejska Garwolin spełnia wszystkie kryteria wyboru obiektów badawczych, a nawet jest modelowym przykładem do badania. Inwestycja w fabrykę kosmetyków jest na tyle znaczna, że przedsiębiorstwo to znalazło się w 2001 r. wśród 500 największych w Polsce i jego pozycja w tym rankingu wciąż rośnie. Jednocześnie gmina jest nieduża (ok. 16 tys. mieszkańców). Wszystkie te cechy powinny bardzo wyraźnie uwidocznić wpływ budowy fabryki na dochody ludności gminy. Niestety, wszelkie interpretacje utrudnia niepełna informacja o stanie zatrudnienia, a tym samym o rozmiarach fabryki w początkowym okresie jej działania⁶. Znany jest jedynie stan zatrudnienia w 1999 r., który wyniósł wówczas ok. 400 osób. Zakłada się, że stan zatrudnienia w fabryce w latach 1997-2000 utrzymywał się mniej więcej na stałym poziomie, by następnie wzrosnąć gwałtownie do ok. 1200 osób w 2001 r. i ok. 2700 w 2002 r. Dodatkowe trudności w interpretacji wpływu fabryki na dochody ludności ma również stały rozwój firmy, szczególnie szybki w latach 2001-2002. Pomimo tych omówionych wad obiektu badawczego wydaje się szczególnie wartościowy dla badania.

Szacowane dochody mieszkańców Garwolina w pierwszych dwóch latach działania fabryki gwałtownie wzrosły⁷. (W 1997 r. o ok. 20% w stosunku do 1996 r. i w 1998 r. o ok. 55% w stosunku do 1997 r., co daje ok. 85% wzrost w ciągu dwóch lat.)

⁴ Ceny stałe z końca 2003 r.

⁵ Nie stwierdzono drugiej tak poważnej inwestycji w gminie w ostatnich latach, jednak nie można wykluczyć, że opisywany wzrost dochodów jest częściowo przynajmniej dziełem licznych innych (znacznie mniejszych) inwestycji w bazie turystycznej gminy.

⁶ Koncern Avon prowadzi bardzo restrykcyjną politykę informacyjną i nie udostępnia o swoich firmach żadnych informacji poza mało przydatnymi naukowo ciekawostkami. Z tego powodu wszelkie wnioski natury naukowej muszą być formułowane ostrożnie.

⁷ Por. tab. 1.

Następnie – co wydaje się zaskakujące – dochody mieszkańców gminy stabilizują się na mniej więcej stałym poziomie (dynamika roczna nie przekracza $\pm 10\%$) pomimo znacznego wzrostu zatrudnienia w fabryce. Można to wyjaśnić jedynie napływem pracowników spoza Garwolina. Przemawia za tym nieduża liczba mieszkańców miasta a zarazem lokalnego rynku pracy jak na potrzeby tak wielkiej fabryki. W krótkim okresie nie można spodziewać się migracji do Garwolina w podobnej skali jak wzrost zatrudnienia, co potwierdzają dane o saldzie migracji, które jest w zasadzie stale ujemne, wzrastając jedynie do ok. zera w okresach mniej więcej pokrywających się z okresami największego wzrostu zatrudnienia w fabryce Avonu (1997, 2001).

Podsumowując wyniki badań w gminie Garwolin, należy ocenić, że wpływ inwestycji koncernu Avon ma wyraźny pozytywny wpływ na dochody ludności, które w latach 1998-2003 były realnie średnio o ok. 80% wyższe niż w 1996 r. – przed uruchomieniem produkcji kosmetyków.

3.3. Tuczo

Na terenie miasta Tuczo (woj. zachodniopomorskie, dawne pilskie) zlokalizowana została fabryka wyrobów czekoladowych firmy Ludwig Schokolade. Budowa rozpoczęła się w „szczerym polu” w 1994 r. i trwała 2 lata. Produkcja rozpoczęła się w 1996 r. Stan zatrudnienia w fabryce przedstawiono w tab. 2.

Tabela 2. Zatrudnienie w fabryce czekolady firmy Ludwig Schokolade

Rok	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Liczba zatrudnionych	15	150	140	80	90	120	120	150	160

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji przesłanych przez Ludwig Schokolade.

Gmina Tuczo spełnia wszystkie kryteria doboru obiektów badawczych i wydawać by się mogło, że wpływ inwestycji na dochody ludności będzie łatwy do zaobserwowania. Niestety, dochody te po 2-letnim okresie niezbyt szybkiego wzrostu w latach 1997 i 1998 z niewiadomych przyczyn w kolejnych czterech latach dość szybko spadały (realnie nawet o 20% rocznie), osiągając w 2003 r. jedynie ok. 65% dochodów z 1998 r.⁸ Sytuację taką można oczywiście próbować tłumaczyć okresem stagnacji gospodarki narodowej, co mogło się odbić recesją w słabej gospodarce lokalnej, jednak nawet wówczas tak duży regres dochodów ludności musiałby być spowodowany jeszcze dodatkowymi czynnikami.

Podsumowując, należy stwierdzić, że w gminie Tuczo nie daje się zaobserwować wyraźnego wpływu inwestycji w fabrykę czekolady na dochody mieszkańców.

⁸ Por. tab. 1.

3.4. Żukowo

Na terenie gminy miejsko-wiejskiej Żukowo w miejscowości Banino zlokalizowana została fabryka lodów marki Algida (koncern Unilever). Spośród badanych gmin Żukowo jest największą – ma ponad 20 tys. mieszkańców. Gmina jest położona w bezpośrednim sąsiedztwie aglomeracji trójmiasta. Dodatkowo fabryka lodów, która jest bezpośrednią przyczyną objęcia badaniami tej gminy, została wybudowana przez inną firmę produkującą lody w 1991 r. – poza okresem objętym analizami – i została przejęta przez Unilever po 2 latach – również poza okresem objętym analizami. Produkcja lodów rozpoczęła się w 1991 r.

Wszystkie te powody sprawiają, że gmina w zasadzie nie spełnia przyjętych kryteriów doboru obiektów badawczych, co w znacznej mierze utrudni zidentyfikowanie wpływu fabryki na dochody ludności gminy. O przyjęciu tej gminy do badań zdecydowała rozbudowa fabryki w latach 1996-1998, co jest widoczne we wzroście zatrudnienia w tym okresie (tab. 3), oraz niestety zbyt mała liczba innych gmin, które lepiej od tej spełniają kryteria wyboru.

Tabela 3. Zatrudnienie w fabryce lodów marki Algida

Rok	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Liczba zatrudnionych	96	104	130	199	219	287	257	223	229	204	229

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji przesłanych przez Unilever.

W tab. 3 przedstawiono stan zatrudnienia w fabryce lodów; widać stabilny wzrost zatrudnienia w latach 1996-2003 w stosunku do roku 1995.

W tab. 1. widoczny jest kilkuprocentowy wzrost dochodów realnych mieszkańców gminy w 1998 r. – roku najwyższego stanu zatrudnienia w fabryce. Nie stanowi to jednak podstawy do stwierdzenia, że wzrost ten został spowodowany przez rozwój fabryki. Był to bowiem rok szybkiego wzrostu gospodarczego w całym kraju. Poza tym rokiem dochody mieszkańców gminy miały tendencję spadającą, co szczególnie widoczne jest w 2000 r., kiedy spadły względem roku poprzedniego o ok. 15%. Dane o dochodach mieszkańców gminy wydają się szczególnie zastanawiające w zderzeniu z danymi o migracjach, które rokrocznie są dodatnie i wynoszą po kilkaset osób.

Wszystkie te fakty każą sformułować ostateczny wniosek, że w gminie Żukowo nie da się stwierdzić wpływu inwestycji w fabrykę lodów na dochody ludności. Być może wielkość gminy względem liczby zatrudnionych w fabryce jest zbyt duża. Być może w gminie Żukowo zbyt duży jest wpływ aglomeracji trójmiasta. Wszystkie te dylematy mogą być rozstrzygnięte jedynie przez pogłębione badania.

4. Podsumowanie

Podsumowując badania, należy stwierdzić, że nie udało się w pełni osiągnąć zamierzonych celów badawczych. Złożyło się na to wiele czynników.

Z powodu bardzo restrykcyjnych kryteriów wyboru obiektów badawczych spośród ok. 2500 tys. gmin w Polsce do badania udało się wytypować 8, z czego przebadano tylko połowę, a wyraźny wpływ inwestycji na dochody mieszkańców gminy stwierdzono jedynie w dwóch gminach. Są to gminy: wiejska Bukowina Tatrzańska i miejska Garwolin. W pozostałych obiektach badawczych nie zidentyfikowano takiego wpływu z powodu: braku współpracy z badanymi podmiotami; braku odpowiednich danych; zbyt złożonej lokalnej sytuacji gospodarczej lub po prostu z powodu braku tego wpływu lub wpływu zbyt znikomego.

Podczas badań tego i podobnych tematów najpoważniejszym problemem, którego chyba jednak nie sposób przezwyciężyć, wydaje się współpraca z inwestorami, którzy w przeciwieństwie do władz lokalnych⁹ nie mają żadnego obowiązku udzielania – ze względu na konkurencję – często poufnych informacji o swoich inwestycjach. Wszak informacje o stanie zatrudnienia nie są wystarczającym wskaźnikiem rozwoju sektora bazowego. Do jego identyfikacji potrzebne są informacje o obrotach lub przynajmniej przychodach ze sprzedaży, a te są przez władze spółek niepublicznych pilnie strzeżone.

W związku z tym należy się zastanowić, czy przyjęta metoda badawcza jest wystarczająco skuteczna do osiągnięcia założonych celów oraz czy w gospodarce rynkowej osiągnięcie tych celów w każdym badanym przypadku jest w ogóle możliwe.

Z drugiej strony znalezienie dwóch gmin, gdzie po wyraźnej inwestycji rozwojowej sektora bazowego gospodarki lokalnej nastąpił równie wyraźny wzrost ewidencjonowanych dochodów mieszkańców, jest osiągnięciem celu badawczego. Jedną z tych inwestycji (ośrodek narciarski) charakteryzuje się przede wszystkim lokalną inicjatywą inwestycyjną, druga (fabryka kosmetyków) – ogromną skalą wzrostu zatrudnienia. Należy sobie wobec tego zadać pytanie: jakie inwestycje są najbardziej pożądane w gospodarce lokalnej do osiągnięcia wyraźnej poprawy warunków materialnych społeczności lokalnej? Chęć odpowiedzi na nie może być przyczyną dalszych badań tego tematu.

Literatura

[1] Czarny B., Rapacki R. *Podstawy ekonomii*, PWE, Warszawa 2002.

⁹ Władze te i tak nie zawsze udostępniają informację publiczną, łamiąc przy tym ustawę o dostępie do informacji publicznej.

- [2] Goleń M., Rusin W., *Ocena oddziaływania inwestycji na rozwój lokalny – aspekty teoretyczne*, [w:] *Gospodarka, przedsiębiorstwo i konsument a wyzwania europejskie*, red. J. Nowakowski, A. Skowronek-Mielczarek, SGH, Warszawa 2004.
- [3] Nasiłowski M., *System rynkowy – podstawy mikro- i makroekonomii*, Instytut Kształcenia Ekonomicznego PTE sp. z o. o., Wydawnictwo Key Text, Warszawa 1995.

THE INFLUENCE OF THE BASIS SECTOR DEVELOPMENT ON THE INCOMES OF THE COMMUNE POPULATION – CASE STUDIES

Summary

The article discusses the results of four commune case studies, where were realized developmental investments of the local basis sector. The main aim of the research is to identify an influence of investments in a basis sector of the local economy on incomes of population of a commune and also to try to estimate the scale of this influence. The research is an attempt of the practical verification of the theoretical model of the impact of these investments on incomes of local production factors.

The research was carried out in 4 communes: Bukowina Tatrzańska, Garwolin, Tuczno and Żukowo where the new investments were located. The new investments were adequately: the ski center, the cosmetics factory, the chocolate factory and the ice-cream factory. The crucial impact of the investment on incomes of population of a commune was identified in the first and the second of the listed communes.